

Capítol 1

1 de febrer

Una vegada em vaig menjar un llibre. Vaig començar per la part de dalt, de la dreta. Va fer rrrreeccc al primer pessic; era sec i dur i feia gust de naps podrits. Quan em vaig empassar el darrer tros, havien passat dotze hores: de deu de la nit a deu del matí. Em pesava l'estómac i em feien mal els conductes del pit. Alguns gasten la ginebra o el whisky, quan la cosa està fotuda. També acaben sentint basques i els fa mal tot el cos, però s'ho passen millor que mastegant paper. De vegades les faig, coses així, tan inútils i tan bèsties. Potser és que sóc, jo també, inútil i bèstia. La propera vegada juro que triaré la borraxera i deixaré els llibres per als ratolins.

Sabeu aquella història d'aquell home que estava deprimit? El pobre estava molt refotut, de debò. Ni metges ni potingues podien evitar que s'ensorrés de mica en mica, i sense parar, cap a un forat molt fondo. Així doncs, va decidir de suïcidar-se, perquè, ja se sap, una cosa porta l'altra. Va planificar-ho molt bé, perquè no hi hagués cap errada, i repassava el seu mètode un i altre cop, cada vegada més entusiasmat en un daltabaix tan perfecte. Ara tenia un projecte, una il·lusió, com si diguéssim. I es va refer. Com que era un paio vulgar, tenia pocs amics i pocs enemics, però uns i altres es feien creus de la refe-ta miraculosa que mostrava. I, és clar, el suïcidi, com més

refet, més poca gràcia li feia. «Ui, quin mal!», ell que es deia. Així doncs, ho va deixar córrer. I aleshores es va tornar a ensorrar, mancat d'objectius i d'il·lusions.

Jo no, tu, que això del suïcidi no em fa gota de gràcia, per més puta que les passi. Ja veus: menjar-se un llibre, trosset a trosset, i una bona estona de sentir compassió de mi mateix. Que què havia aconseguit?: res, tu. Igual d'emmerdat que abans. I empatxat i, mecagondena, amb un restrenyiment de fer plorar les pedres. Vés a saber de què el fan el paper, i amb quina mena de substàncies sospitoses pasten aquelles cobertes plastificades, tan lluent.

Ho veus, tio? No tens trellat ni tens senderi, i continues tan malament com abans i a sobre restret. Ho veus, que aquest no és el camí? Però, a veure, és que n'hi ha, de camins? On els veieu? Perquè jo només guipo una terra pelada i sense marques, on sols hi ha la lleugera tremolor d'alguna bassa. Quatre arbres esparsos i... Deixem-ho córrer.

Un any sencer fet una merda. I una bona tia que em va dir: «acció!», com a les pel·lícules, i em va fer posar corbata i americana, i, prèviament, em va fer tancar a casa a estudiar un temari tan avorrit com un televisor espatllat. La bona samaritana volia que guanyés unes oposicions, no et fot? Però, cony, cadascú fa el que pot en aquesta vida, i el que no comprèn això és que no comprèn com són les coses.

Quan va arribar el dia, resulta que aquella merda de plaça la volíem quaranta-vuit païos —millor dit, vint-i-un païos i vint-i-set paies—, tots amb el cul així de premut, amb uns canguelis de dallonses, a davant d'un cretí que aixecava la barbata i ens mirava somrient, allà aclaparats,

en una aula que feia olor de criatures. En casos així, tens la sensació que se t'ha assecat el cervell, que has perdut la memòria tot de sobte, i aleshores et sents tan dissortat, tan acorralat, que prems les barres, arrufes les celles i concentres la vista en un paper que només diu el teu nom. Mires els altres i t'adones que el tràngol el passen tots. Una putada, tu.

I va i guanyo jo. Una cosa que no es pot explicar. Tenia ganes d'avisar-los, d'advertir-los que s'havien equivocat de persona, que jo no els convenia, que era de mena diferent. Hauria sonat tan absurd, en aquella situació, que em vaig empassar les paraules. Que els donin pel sac, que per a això els paguen, i que esbrinin ells mateixos que jo no sóc la mena de persones que saben emplenar formularis i fer-ne emplenar als altres. Funcionari jo, ves... Com voleu que administri les coses dels altres si no sé administrar les meves?

La feina va resultar exactament tan avorrida i embrutidora com m'havia imaginat. Jo mirava de fer-me el simpàtic, que això em surt de puta mare quan m'hi poso; i crec que tots s'adonaven que la meva angúnia era de debò, no de les que es fingeixen per fer-se l'interessant, sinó autèntica, d'aquelles que només poden sentir les persones desplaçades, i que saben que aquell on són no és el seu lloc. Però tot i això, ningú no es posava pedres al fetge. Ben fet: jo tampoc no me les hauria posades. Cadascú que aguantí amb les seves veles la bufera del mal vent.

Hi havia dues dones, dues «companyes» en diuen a la feina, una a tocar de la meua taula, l'altra una mica més enrere i més cap a l'esquerra. Doncs bé, la veïna del costat era una mala bèstia de molta envergadura. Era

suau i amable, però jo, de vosaltres, no li donaria un ganivet i li giraria l'esquena. Tothom en tenia la boca plena, de tan eficient i tan activa i tan amable. Un tresor, vaja. El verí que li regalimava dels ullals, coll avall com un riu de mala bava, es veu que només el veia jo. Si li trepitges només l'ungla d'un peu, ja has begut oli, paraula.

L'altra era una dona vella, que feia una mica de llàstima, perquè se li notava que tampoc no li esqueia la feina. Hauria de ser a casa, fent coques i ganxet, contant tafaneries i donant consells assenyats a uns nebotets. Feia pena, perquè volia resultar jove i divertida. A mi em venien basques, quan sentia els companys rifar-se'n, ja veus quina gràcia hi trobaven a escarnir-la, la pobra paia. I se'm posava aquella mena de fàstic a l'estómac que els imbècils com jo acostumem a esbandir amb alcohol. O amb una meuca. O, si no hi ha altre remei, plorant a sobre el coixí quan la fosca és a fora colpejant els vidres de la finestra... Era patètica, la tia, amb la cara solcada d'arrugues i un somriure tou, d'aquells somriures que fem quan ningú no ens somriu a nosaltres...

D'homes, n'èrem set. El més jove era un xuleta que potser tindria la sort que algú algun dia li abaixés els fums, i, si fos possible, que aquest algú ho fes sense delicadesa... Fa salivera, oi? I els altres cinc companys s'assemblaven al mestre aquell que ens va examinar d'oposicions: blans, plàcids i ben rasurats. Potser bona gent i tot, mecagonlou...

El cap del negociat era bon tio, perquè reia sovint i ens mirava com si li fóssim família. Fins i tot li encantava venir amb nosaltres a les festes que organitzàvem per fer-nos la il·lusió que encara érem vius. Caram, si n'és, de bon paio, el nostre cap...! Es barrejava amb nosaltres com

si fos un igual, ja veus... I somreia sempre. Era un manso alt, amb la cara picada de verola i entrades als cabells, que eren negres i espessos, amb uns rínxols d'aquells ata-peïts que solen gastar els negres. Com un pare, tu.

Això dels negres em recorda un dels meus clients —en diem «clients», com si fos una empresa privada, cosa que ens fa pessigolles de plaer a la boca de l'estómac: tothom necessita sentir-se útil, oi que sí? Hi ha gent que mataria i tot, per sentir-se'n...—, que va voler cobrar una mena d'assegurança molt estranya que deia que li devia l'administració. Ni jo sol, ni amb el bon pare cap de negociat, en podíem treure l'entrellat ni desembullar els papers que portava. Doncs aquest client, en emplenar una instància, havia posat a la casella on havia de figurar l'ofici: «Serveis». Mira que hi ha gent ruca al món: què caram vol dir «serveis»? Que no són «serveis» tots els oficis? O és que n'hi ha que no serveixen? Perquè, si és així, que m'ho diguin que m'hi apunto. Doncs quan el tenia a davant i li repassava la instància, el miro amb cara de funcionari —que la tenia molt assajada i em sortia de faula: una expressió entre bovina i executiva, com si fos un iupi castrat, oi que m'enteneu?—, doncs va i li endollo: Bé, tu, que avui no estic per romanços, què cony és això de «serveis»? Va posar una cara llarga com un pa, com si volgués obrir la boca i tingués els llavis enganxats. Mira, perquè us en feu una idea: si jo volgués definir la paraula «estupefacte», diria, sí, home, sí, la cara d'aquell manso que volia tenir una assegurança a compte de la societat... (Us heu adonat com és d'útil la societat? Tot es fa en el seu nom, tot queda consagrat, si es fa en nom seu. O reconsagrat, mecagondena, ves qui ho sap). Quan va capir la meva pregunta, em va dir, no gens desficiós:

Sóc criat. Criad amb què?, vaig estar a punt de replicar, però era una pregunta massa estúpida fins i tot per a un funcionari —tant que ens ho té dit el nostre paternal cap: no passeu d'estúpids, xiquets, que, si no, això nostre fa mal de debò, i et pots podrir per dintre—, i en comptes de dir-li-ho em va esclatar el riure. Mira quina fila que fèiem: el paio que era criat amb la cara allargada, seriós com un titot, i jo cargolant-me rera el taulell, fent-hi cops amb el palmell de la mà com si m'ofegués; tant, que la Lluïsa —la paia verinosa que m'és veïna de taula— em va clavar els seus ulls recriminatoris i començava a fer trontollar els pits d'indignació, com si el meu riure fos gangrena negra. Però així, tal com sona, criat? D'aquells que obren la porta, que porten una safata amb una tassa de cafè, i que contesten sempre «sí, senyor»? I aquell va i diu que si fa no fa, i fins i tot va fer un principi de somriure, com si la seva pròpia caricatura li fes gràcia, mira com estem pastats que de vegades ens passem de masoques.

Bé, doncs sí: era criat. Entre criat i guardaespalles, veges si no es mereixia aquella assegurança que li venia de no sé quines galindaines de la infància. Jo, com que per als parentius sóc un negat, quan tinc un dubte «raonable» (hi ha dubtes irraonables?), poso el segell que diu que sí, i espero que el cap ho aprovi. Ell normalment ni s'ho mira. Perquè deu pensar igual que jo: que fer felicitat un mortal, ni que sigui cinc minuts, és molt meritori. I dic això de cinc minuts perquè aquestes coses s'obliden: no t'ho agraeixen. Si els calerons arriben amb retard o es tallen, vénen amb la boca plena de vinagre, sense recordar que els has posat el segell del sí, i et diuen desgraciat, que no sap ningú la creu que portem tots els fun-

cionaris. Mira, anar fent. Doncs així que el criat va veure que jo anava a posar el segell del sí, em va fer un somriure de mula agraïda, però tan exagerat que jo em vaig dir: Miquel, que bades o què? Que no ho veus, ximplot, que aquest et pren el número? Són tics de l'ofici, perquè a mi no em va ni em ve si un cobra i un altre no, que no sóc com el Dalmau, el meu cap, que s'ho pren com si els parís ell, els calerons. Encara no estic tan acagallonat, que jo ho estaré, però vaig guanyant temps. Així doncs em miro el criat, el segell aixecat, com calibrant-lo, fent la competència en mala llet a la Lluïsa, per fer-lo gruar. Em paguen per això: si fas gruar els ciutadans, tot rutlla. Imagina't una societat on ningú no la grués: seria el caos, oi que sí? De manera que jo, que sé el meu ofici, li vaig fer un bell somriure, com el del botxí a l'home que va a penjar. S'ataranten, tu, quan els fas això: mirar-los fit a fit, amb cara de Papa de Roma a punt de decidir si et va l'oli roent o la glòria celestial. Ja veus: hi ha gent que per fer això fins i tot pagarien. Doncs aleshores el paio que era criat es va posar a garlar de valent, per no treure'm l'impuls d'estampar el segell del «conforme» al greixós paperot de la seva assegurança. I ara ve la bona: era criat d'un matrimoni cobert d'or, de raça negra! Ja veus: un blanc fent de criat d'uns negres. Ho vaig trobar esplèndid. Edificant i tot. Li hauria fet un petó al meló que tenia per nas, si no ho arriba a prohibir el reglament i si no tingués la verinosa llengua de la Lluïsa a punt d'enroscar-se al meu ganyot.

I ara per què us ho contava tot això? Vés a saber, ostres, que de vegades perdo el fil i ho perdo tot. El que volia dir és que aquest ofici no fa per mi, i que un dia o altre piro. Ni tan sols m'escau la corbata, ni l'americana,

ni els segells, ni la Lluïsa, ni el Dalmau. Ara per ara, però, estava massa penjat per tocar el dos. Jo ja l'he voltada, massa i tot, i això de voltar mareja, sabeu? Us ho dic jo, fills meus: no paga la pena emborratxar-se. I menys encara menjar-se un llibre, ni que sigui de poemes. Quan tens la merda fins a la barbata, tu, el que has de fer és agafar-te a un escriptori amb un rètol que digui el nom d'un negociat. I quan per fi l'hagis hissada, aleshores, bé, guilles, t'espolses bé, i aquí no ha passat res. Teràpia de taulell, en dic jo. Però en tres mesos només, que portava jo, no es poden fer miracles, i a mi encara em duraven els rots del llibre. I el mal és que no puc presentar una queixa sobre la matèria dels llibres i que siguin tan indigestos. M'imagino un altre funcionari com ara jo apuntant curiosament en un imprès la meua queixa, i dient-me amb veu neutra que el destí d'un llibre no és l'estómac. I jo al·legant: Què volia? Que el tirés directament al wàter? No, ca: la meua queixa no prosperaria i s'arrossegaria de taula en taula una pila d'anys. Així doncs, Miquel, aguanta fort l'espelma que si s'apaga et fotràs d'oros, cagondena.

.....

—Tu saps fer arrels quadrades?

M'ho havia preguntat un company que és a la taula de davant, no, a l'altra fila.

—Jo?

Perquè, a veure, si algú et pregunta tot de sobte si saps fer arrels quadrades, què es pot contestar? Doncs només pots dir: «Qui, jo?», així, en to d'ofès, com si t'haguessin preguntat: «És vostè pederasta?».

—Sí, home, per al meu marrec, que li he promès que li n'ensenyaria.

—I què en vol fer ell, de les arrels quadrades?

El pobre paio va quedar tot mústic, com una planta que no has regat en tot l'estiu, i te la trobes agonitzant a la finestra, amb les fulles tremolant d'indignació.

—En Dalmau segur que en sap —jo que li dic per animar-lo, i la Lluïsa va saltar de seguida per advertir que al cap no se'l molesta per afers personals. Ho diu sovint, això dels «afers personals». Si serà bèstia: hi ha algun afer que no sigui personal? O és que ella només té afers animals? Així doncs, per no saltar-li al coll i mossegar-li la jugular, vaig començar a estripar papers fins que em va passar la passió assassina. Abans de conèixer la Lluïsa, jo era allò que la majoria anomenaríem una bona persona. Ara no: sóc un criminal en potència. No tant com la Lluïsa, és clar, que ella, si et posa el dit a dins del cafè, beus cianur, però les meves pobres glàndules, en tenir-la de veïna, ja només segregaven mala llet. El desodorant mateix, el que sempre he gastat, doncs ara, no ho sé, com si se m'hagués agrit i fos iogurt.

En arribar a casa em vaig posar a estudiar les arrels quadrades, i quan ja anava a demanar ajut al del cinquè, que és metge, em van sortir. I això és perquè tenim dues menes de memòries: la de curt termini i la de llarg termini. Per exemple: que has de regar les plantes d'un amic que és fora, comprar el pa d'un veí que té la dona de part o anar a visitar un parent que s'ha trencat el fèmur? Doncs s'oblida, se te'n va del cap, perquè és a curt termini. Però allò de la bicicleta i de la natació, no, això no s'oblida mai. I les arrels quadrades, tot i ser quadrades, són com la bicicleta: et poden sor-

tir les fileres de números una mica tortes, però t'hi aguantes dret. L'endemà, devanit de mi mateix, li dic a l'Hernandes —el paio del marrec que vol aprendre— que sí que en sé fer, i li n'ensenyo repenjat a la taula de la Lluïsa. Va quedar tan ensorrada en veure la infantil alegria de l'Hernandes que no va gosar piular. Un a zero, nena. Si la veig venir: és d'aquelles que te les has de castigar. Si no, rebenten com un gra ple de pus. I t'esquitxen tot.

Jo anava mesurant si ja havia arribat o no l'hora de guillar-la. I no es fàcil decidir-se, perquè és una tasca delicada. Si pires massa de pressa, la teràpia de taulell no serveix de res. És com fumar-se un sol cigarret després de jurar que ho has deixat. Ara que, si t'esperes massa en el taulell, et floreixes com el formatge, i et surt una pelussa verda que taca i fa pudor. En Dalmau mateix, que ha hagut de llepar culs fins a fer-se un forat a la llengua, està cobert de florit. Li surt per l'escot del coll de la camisa. Fins i tot té florits els forats del nas. De vegades, quan ens parla paternívol, es mira les mans, crec que per esguardar els cucs que cria per tot el cos. I li deu agradar, perquè no para de somriure. Excepte la vegada que la Lídia, la paia vella, va caure en basques i es rebolcava dient renecs i ofegant-se: aleshores estava verd del tot, el Dalmau, però no del florit, sinó del fetge. Si no m'enduc la pobra paia en un taxi, el Dalmau li vomita a sobre, perquè havia de ser-li a sobre, que per això és el capità del vaixell, cony.

Els meus «clients» solen ser dones: o tenen més pensions, o viuen més anys, o tenen més paciència per anar a veure desgraciats com jo. Els pocs homes que vénen són vells, grisos i d'ulls esborradissos. Les dones solen ser

baixetes, culones i tossudes: si no volen entendre que allò que cobraven ja no raja, ja pots anar dient, que no les convences. A una que se'm posava difícil, quan ja no sabia què més dir-li, em vaig posar a explicar-li les arrels quadrades. I ella només deia, defensant la paga: «Tota la vida que...». Ai!, quan algú comença dient allò de tota-la-vida-que... la millor cosa que pots fer és arrencar a córrer. Sense parar. Ben lluny. I després seure a la vorera i mirar les cames de les noies. Ningú no para esment en un paio assegut a la vorera. Jo ho he provat. Era molt instructiu, però m'avorria i ho vaig deixar.

En tinc una de jove, de «clienta». És maca, però no d'aquelles que la guipes pel carrer i dius que bona que està i et fas el desmenjat, perquè si mostres ganes, les paies et fan beure oli a galet. No, no: aquesta la veus i no dius res. I la tornes a veure i dius: Com deu tenir les cames? I tot és recollir papers i bolis de terra. Quan les hi veus, dius, home, això està bé, no ho semblava tant vist des de dalt. I un altre dia dius, cony, té els ulls així com violeta, i tot és apujar i abaixar el flexo i la persiana com si adobessis una cosa que no rutlla, i la Lluïsa mirant-te com es mira una cuca que ha caigut al plat de sopa, i quan per fi els hi calibres bé, els ulls, dius àngelamaria, quins ulls més d'això que té la paieta aquesta...! I un altre dia t'adones dels cabells. I així vas muntant-la com un puzzle. Cada dia —cada mes, que els «clients» cobren per mesos, com la companyia de la llum— una mica, fins que l'acabes de veure tota i dius això sí que és una obra ben feta, i després diuen no sé què de déu nostre senyor, que és un sant, pobret, mira si fa paietes que, quan les has acabades de mirar, et fan dringar l'esquellot. El de l'ànima i el del cos.

La pensió de la paieta, que a més de paieta es diu Elisa Solbes, és una de les més entortolligades que m'han passat per les mans. Ara, que jo sóc com un confessor, i a mi se m'ha de dir tota la veritat. I quan la paieta me la deia, tota la veritat, jo no parava de preguntar-me quina cara faria despullada. M'hi jugo el que vulguis que li posava un deu, mira què et dic.